

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»
ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни “Підприємницька діяльність ”

на тему: „Бізнес-план діяльності фермерського
господарства”

Виконала: студентка III курсу, 36 групи
галузі знань 07 Управління та
адміністрування
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Маргарита КІЧМАН

Керівник - викладач

Анна КОГУТ

Оцінка за національною шкалою

Члени комісії

(підпис)

(підпис)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Будівництва, економіки та фінансових технологій
Циклова комісія економічних спеціальностей
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр
Шифр та найменування галузі знань 07 Управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова ЦК економічних спеціальностей

_____ Анна КОГУТ

« _____ » _____ 2026 р

ЗАВДАННЯ

**на курсову роботу з дисципліни
„Підприємницька діяльність”
студентці 3 курсу 36 групи
Маргариті КІЧМАН**

Тема роботи: „ Бізнес-план діяльності фермерського господарства ”

Вихідні дані:

1. Земельна площа – 200 га ріллі:
 - а) 20 га ріллі – у власності фермерського господарства
 - б) 180 га ріллі – у користуванні фермерським господарством
2. Сільськогосподарські культури для вирощування:
 - а) Озима пшениця;
 - б) Ячмінь;
 - в) Гречка;
 - г) Соняшник;
3. Грошова оцінка 1 га ріллі - 28159 грн.
4. Годинна тарифна ставка 120 грн
5. Орендна плата 5%.
6. Умови одержання кредиту
 - а) Період кредитування 12 місяців;
 - б) Процентна ставка (річних) 30%.

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2026 р.

Керівник курсової роботи _____ Анна КОГУТ

Завдання до виконання прийняла студентка « _____ » _____ 2026 р.

Студент (ка) _____

Розглянуто і схвалено на засіданні ЦК економічних спеціальностей

Протокол № _____ від _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ.....	
1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування	
1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва	
1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану	
2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ.....	
2.1 . Короткий опис підприємницького проекту	
2.2 Опис підприємства	
2.3 Опис продукції та ринку	
2.4 Управління та організація виробництва	
2.5 План виробництва	
2.6. План маркетингу	
2.7. Фінансовий план	
2.8 Ризик і шляхи його зниження	
3. ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	
3.1 Загальні положення	
3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану	
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Агропромисловий комплекс є однією з найприбутковіших галузей економіки України. Він забезпечує населення продуктами харчування та формує значну частку експортного потенціалу.

Однією з ключових сфер в аграрному секторі є фермерські господарства. Вони відіграють важливу роль у вирощенні зернових, олійних та інших культур.

Метою написання даної роботи є розробка бізнес-плану плану для фермерського господарства "Золота Долина", яке планує займатися вирощенням таких культур як, озима пшениця, ячмінь, гречка та соняшник. Саме бізнес-план є важливим інструментом, що дозволяє обґрунтувати економічну доцільність створення або розвитку підприємства.

Під час розробки плану ми визначимо потребу у фінансових та матеріальних ресурсах, складемо маркетинговий план підприємства, опишемо специфіку галузі, в якій воно здійснюватиме свою діяльність, спрогнозуємо фінансові результати роботи фірми, розглянемо найбільш ефективні методи боротьби з підприємницькими ризиками та визначимо доцільність даного суб'єкта на ринку, шляхом розрахунку рівня його конкурентоспроможності.

Для досягнення поставленої мети необхідно:

- Дослідити теоретичні основи бізнес-планування.
- Проаналізувати ринок, на якому буде працювати підприємство: дослідити конкурентів, визначити, на яких споживачів буде спрямована діяльність фірми.
- Оцінити можливі ризики, шляхи їх усунення чи мінімізації. Це можна зробити, опираючись на клімат регіону, в якому працює дане підприємство.
- Визначити доцільність господарства на ринку, розрахувати рівень рентабельності та суму чистого прибутку від реалізації товарної продукції.

Тема планування наразі є актуальною, оскільки зростання конкуренції на світових ринках сільськогосподарської продукції спонукає до покращення та застосування нових методів для управління підприємством. Розробка обґрунтованого бізнес-плану дає можливість не лише оцінити доцільність господарства на ринку, але й залучити інвестиції, підвищити рівень фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ

1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування.

Бізнес-план підприємства – це письмовий документ, в якому описуються напрямки та методи реалізації нового підприємницького проєкту, а також визначається обсяг фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ідеї.

Функції бізнес-плану:

- Стислий опис діяльності підприємства.
- Прогнозування розвитку та обґрунтування позитивних наслідків функціонування бізнесу.
- Характеристика товарів чи послуг, їхньої якості.
- Визначення конкурентоспроможності підприємства.
- Розрахунок очікуваних фінансових результатів.
- Надання корисної інформації потенційним інвесторам і кредиторам для майбутньої співпраці, демонстрація переваг бізнес-ідеї, гарантування високого і стабільного прибутку від інвестицій.

Цілі розробки бізнес-плану:

- Планування діяльності – визначення ресурсів, які потрібні для створення і розвитку бізнесу, їх обсяг та канали постачання.
- Оцінка рентабельності – прогнозування доходів підприємства та визначення терміну, необхідного для досягнення очікуваних результатів.
- Залучення інвестицій – презентація детального опису компанії для залучення інвестицій чи отримання кредиту від банку.
- Організація роботи – розподіл ресурсів, обов'язків, встановлення конкретних цілей для учасників фірми.
- Забезпечення довіри майбутніх кредиторів та постачальників до ефективної співпраці з підприємством. [1]

Завдання бізнес-плану:

- Виявити найефективніші напрямки розвитку фірми.
- Визначити надійні джерела фінансування.
- Вибрати працівників, спроможних виконувати поставлені завдання та втілювати ідеї в життя.
- Розрахувати орієнтований обсяг виробництва та реалізації товарів чи наданих послуг, а також спрогнозувати очікуваний прибуток відповідно до масштабів продажів.

Етапи складання бізнес-плану:

1. Визначення місії

Формулювання мети діяльності, короткий опис ідеї створення бізнесу. На цьому етапі слід визначитися з цільовим сегментом учасників ринку, тобто обрати потенційних покупців або споживачів. Першочерговим є вибір напрямку діяльності та виду продукції чи послуг, постачанням яких буде займатися ваше підприємство.

2. Формування конкретних цілей

Слід визначити бажаний результат, якого можна досягти найближчим часом. Розглянути та зафіксувати найбільш ефективні методи отримання високих показників.

3. Вивчення ринку, цільової аудиторії та конкурентів

Слід зрозуміти потреби споживачів, щоб побудувати максимально ефективну модель продажів. Факторами вибору споживачів ваших товарів чи послуг можуть бути:

Вік: діти, молодь, дорослі, люди похилого віку.

Стать: товари для жінок, чоловіків або універсальні.

Рівень доходу: люди з низьким, високим, середнім доходом.

Спосіб життя: активні споживачі, еко-орієнтовані та ін.

Не менш важливими є конкуренти, а саме вибір кількох компаній, які працюють в цій ніші та аналіз їх сильних сторін, модель діяльності, канали збуту продукції та послуг.

4. Опис запропонованих товарів чи послуг

Слід розповісти про цінність саме цього товару для споживачів, описати його конкурентні переваги та потенціал розвитку. Дуже важливо пропонувати не просто однотипну продукцію, а й уносити певні корективи для підвищення попиту на товар чи взагалі пропонувати щось нове, наприклад, окремий вид продукції чи послуг.

5. Маркетинг

На цьому етапі треба сформулювати позиціонування, тобто визначитися, як ви хочете, щоб вас сприймали. Бренд для широкої аудиторії чи вузькопрофільне рішення для конкретної ніші покупців. А також вказати вид реклами для просування та бажані витрати на неї в найближчому періоді функціонування підприємства.

6. Структура управління

Характеристика команди, яка запускає бізнес: працівників компанії, засновників та ключових фахівців. Визначення форми ведення бізнесу.

7. Операційна та виробнича частина

Характеристика повсякденної діяльності: розклад роботи, постачання товару (із зазначенням контактів постачальників), контроль якості сировини та матеріалів, обслуговування товару після купівлі (за наявності такої можливості), організація складу, доставка товару покупцеві (для інтернет-магазину).

8. Фінансові розрахунки

Розрахунок фінансового забезпечення бізнесу: розмір інвестицій для початку діяльності, планова прибутковість бізнесу на перший рік для повернення вкладених коштів, беззбитковий обсяг реалізації товару, надання послуг.

9. Аналіз ризиків

Визначити ймовірні ризики та план дій для їх запобігання чи усунення. Це може бути поява сильнішого конкурента на ринку, зростання обсягу витрат на постачання сировини та інші політичні, економічні та соціальні чинники.

10. Підсумок і додатки

Створення короткого резюме майбутнього бізнесу. Стисло відповісти в ньому на головні питання в діяльності вашого підприємства. Головна мета резюме – дати чітке враження про проєкт і підштовхнути до вивчення деталей і структури бізнесу. [2]

1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва.

Планування на сільськогосподарському виробництві – це передбачення економічних процесів шляхом обґрунтування і аналізу шляхів розвитку підприємства.

Сільське господарство є одним із найважливіших видів діяльності для суспільства.

Зокрема, галузь рослинництва йде в глибину тисячоліть. За даними академіка М. І. Вавилова, воно виникло ще у верхньому палеоліті, тобто близько 50 тис. років тому.

Три основні етапи бізнес-планування:

- Підготовчий період – залучення експертів та майбутніх виконавців бізнес-плану, розподіл обов'язків, уточнення вимог щодо його написання.
- Розробка бізнес-плану – написання, оформлення, коригування та усунення недоліків.
- Презентація бізнес-плану – доведення готової роботи до потенційних інвесторів і партнерів. [3]

Для створення найбільш ефективного плану сільськогосподарського підприємства слід враховувати масштаб діяльності, фінансові можливості та кліматичні особливості певного регіону.

Основним завданням цієї галузі є виробництво екологічно чистої продукції з мінімальними екологічними, матеріальними та трудовими витратами.

Цілі планування на сільськогосподарських підприємствах:

- виконання зобов'язань щодо продажу продукції;
- організація виробництва;

- раціональне використання землі, техніки та трудових ресурсів.
- вибір найбільш вигідної продукції для виробництва з метою максимізації прибутку;
- усунення потенційних проблем майбутньої діяльності.

Йому притаманні певні специфічні особливості, пов'язані з урахуванням комплексу факторів і показників, порівняно з іншими галузями. Серед них можна виділити:

- Біологічні, до яких належать біологічні цикли виробництва, захист рослинного і тваринного світу, карантинні правила, потреба в агрокліматичному потенціалі, видові та сортові вимоги тощо.
- Технічні. Вони пов'язані із застосуванням широкого асортименту технічних засобів, більшість з яких мають обмеження в тривалості використання, тобто певний термін функціонування. Часто вони не є однотипними, тому експлуатаційні матеріали та запасні частини не є взаємозамінними. А отже, вартість їх ремонту чи відновлення є високою у порівнянні з продукцією, яку виробляють за їх допомогою.
- Екологічні. Передбачають дотримання загальних правил екологічної безпеки та відсутність негативного впливу на стан навколишнього середовища.
- Економічні. Для аграрного виробництва характерним є високий ступінь ризику та суттєвий термін отримання позитивних результатів діяльності. Його економічна ефективність є нижчою, у порівнянні з іншими галузями.
- Соціальні. Вони полягають у створенні позитивного психологічного клімату для працівників, адже в сільській місцевості, де переважно й розташовані такі господарства, існують певні обмеження щодо вибору напрямку діяльності. Тому одним з інтересів фірми є врахування потреб персоналу та членів їхніх сімей.
- Організаційні. Пов'язані із розподілом сільськогосподарського виробництва по всій території України. Це перешкоджає створенню транспортних та інженерних комунікацій, а також призводить до труднощів з управлінням та зв'язком.[4]

Втім, можливості планування на підприємстві обмежені певними факторами, які поділяються на суб'єктивні та об'єктивні причини.

1. Об'єктивною причиною є невизначеність ринкового середовища. На цю проблему можна вплинути, посиливши контроль за зовнішніми подіями.

Основні способи впливу:

- Поліпшення маркетингової діяльності фірми та пристосування до потреб потенційних споживачів.
 - Вертикальна інтеграція – об'єднання підприємства, що здійснює планування з іншими суб'єктами господарювання, які входять до складу єдиного технологічного ланцюжка.
2. Суб'єктивні причини:
 - Слабкі навички управлінців у плануванні, відсутність дисциплінованого мислення, навіть, попри наявність вагомого досвіду в організації бізнесу.
 - Пріоритет короткострокових завдань та інтересів над довгостроковими. Найбільш важливим є визначення загального напрямку дій підприємства, його цілей та основних завдань діяльності.[4]

Для сільського господарства України останніх років характерною є велика різноманітність підприємств за:

- розмірами господарств;
- формами власності (індивідуальна, приватна, державна);
- організаційними формами господарювання.[5]

Масштаб підприємства може як полегшувати та розширювати можливості планування й організації, так і навпаки, обмежувати планування на фірмі та перешкоджати проведенню аналізу роботи.

Великі підприємства мають значний потенціал щодо планування майбутньої діяльності. На це вказує низка факторів:

- У них вищі фінансові можливості, тому можуть використовувати нові технології для виготовлення продукції, видобутку сировини чи надання послуг.
- Такі підприємства мають висококваліфікованих спеціалістів.
- Вони мають змогу утримувати спеціальні планові підрозділи для вибору ефективного напрямку діяльності, розширення своїх можливостей та розвитку в подальшому.

У свою чергу малим підприємствам можна застосовувати поточне планування, адже воно несе за собою менше витрат, ніж довгострокове, для проведення якого треба створювати підрозділи. Також вони мають можливість застосовувати вже готові моделі прогнозування успішних компаній, за рахунок цього є шанс зменшити помилки та знизити рівень ризику.

Малі та середні підприємства мають свої переваги у плануванні, адже простіше організовані, а отже більш передбачувані. В таких організаціях легше налагодити взаємовідносини між персоналом.[5]

Ще однією важливою особливістю рослинництва є сезонність. Вирощування культур напряду залежить від погодних умов: температури, пори року, вологості, кліматичних особливостей певного регіону. Це означає, що для посіву, росту та збирання урожаю необхідно виділити певний період, слід пристосуватися до властивостей кожної культури.

Одним із прикладів є озима пшениця. Вона висівається восени, зазвичай це слід робити у вересні або жовтні. До похолодання вона повинна прорости та укорінитися, після чого припиняє ріст до початку весни. Після потепління пшениця активно росте. Влітку вона дозріває і вже готова до збирання. Таким чином її цикл росту триває 9/10 місяців.

Ячмінь навпаки є ярою культурою, його висаджують навесні у добре прогріту землю. Його стрімкий ріст на пряму залежить від весняної вологи, тому якщо весна посушлива, урожайність може бути низькою. У порівнянні з озимою пшеницею він має короткий цикл росту, адже дозріває вже на початку літа.

Для посіву гречки потрібен добре прогрітий ґрунт, тому найчастіше її висаджують у травні, для зменшення загрози заморозків. Вона досить вразлива до коливань температури, а також потребує достатньої кількості вологи під час цвітіння. Зазвичай ця культура дозріває в кінці літа або на початку осені. Термін її збирання може коливатися, адже на пряму залежить від сприятливості погодних умов.

Соняшник теж є ярою культурою. Його сіють навесні (у квітні-травні) у добре прогрітий ґрунт. Він стійкий до посухи, бо має потужну кореневу систему, але для гарного врожаю соняшник потребує достатньої кількості тепла і світла. Збирають його зазвичай у вересні-жовтні.

1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану

Складання бізнес-плану є важливою складовою на початку підприємницької діяльності, оскільки в ньому детально описують напрям діяльності майбутнього підприємства, його особливості, переваги та недоліки. Тому для ефективного планування, необхідно керуватися відповідними нормативно-правовими актами.

Слід зазначити, що бізнес-план не регламентується окремим спеціальним законом, але його структура та зміст формуються відповідно до вимог чинного законодавства.

Головними документами для ведення господарської діяльності є:

1. Закон України "Про фермерське господарство".

У ньому описані правові та економічні засади щодо створення та функціонування фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності в Україні.

Він спрямований на реалізацію ініціативи громадян щодо виробництва продукції та реалізації товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках. Також він забезпечує раціональне використання ресурсів, землі та інших матеріалів у процесі діяльності.[6]

2. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". Метою цього закону є забезпечення раціонального та безпечного використання природних ресурсів. А також охорона живої та неживої природи, зокрема захист життя та здоров'я населення від негативного впливу, який спричиняє забруднення навколишнього середовища в процесі виробництва.

Отже, Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" є невід'ємною складовою для економічного та соціального розвитку України. [7]

3. Закон України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні".

У цьому законі визначено основні засади державної політики у сфері підтримки малого та середнього підприємництва, а також механізми її реалізації. Документ регулює взаємодію держави з підприємцями, встановлює принципи надання фінансової, інформаційної та консультативної допомоги бізнесу.

Метою цього закону є створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності в Україні, стимулювання розвитку підприємництва та підвищення його ролі в економіці держави. Крім того, він передбачає забезпечення ефективної державної підтримки суб'єктів малого і середнього бізнесу, сприяння їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.[8]

4. Земельний кодекс України та Закон України "Про оренду землі".

У ньому міститься інформація щодо оренди земельних ділянок, а саме про:

- об'єкти оренди;
- орендодавців;
- орендарів земельних ділянок;
- особливості передачі землі в оренду, набуття права оренди та його відчуження;
- форму та умови договору оренди;
- строк дії договору;
- форми орендної плати тощо. [9]

5. Закон України "Про насіння і садивний матеріал".

Закон регулює імпорту та експорту насіння та садивного матеріалу в Україні, забезпечує дотримання стандартів якості цієї продукції. Також визначає заходи щодо збільшення врожайності сільськогосподарських культур та підвищення конкурентоспроможності України на світовому аграрному ринку.

6. Закон України "Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку".

Цей закон представляє систему заходів для розвитку сільського господарства в Україні та забезпечення доступу громадян до якісних та безпечних продуктів харчування.

Він передбачає впровадження заходів, спрямованих на стабільний розвиток аграрної економіки, підвищення ефективності виробництва та раціональне використання природних ресурсів. Одним із головних завдань у цьому законі є забезпечення населення якісними та безпечними продуктами харчування. Також він спрямований на розвиток сільської місцевості, підвищення рівня життя її мешканців, створення нових робочих місць і підтримку національного виробника.

Відповідно до цього закону держава повинна: підвищувати рівень життя людей у сільській місцевості, створювати нові робочі місця та розвивати ринкову інфраструктуру.[10]

7. Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію".

Він містить інформацію щодо створення правової бази для об'єднання аграрних підприємств з метою розвитку сільського господарства в Україні та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

У цьому документі йдеться про:

- Основні принципи сільськогосподарської кооперації.
- Види діяльності сільськогосподарського кооперативу, порядок його утворення, правила діяльності.
- Умови вступу до сільськогосподарського кооперативу, права та обов'язки членів кооперативу, причини припинення членства.
- Управління сільськогосподарським кооперативом. [11]

2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ

2.1 Короткий опис підприємницького проєкту

Назва проєкту: Вирощування зернових та олійних культур.

Спеціалізація: вирощування озимої пшениці, ячменю, гречки та соняшнику.

Назва та місцезнаходження підприємства: фермерське господарство «Золота Долина» у Сумській області, с. Грунь, за 24-25 км від м. Охтирка.

Мета проєкту: розробка бізнес-плану підприємства для забезпечення ефективної діяльності та отримання високих фінансових результатів від реалізації товарної продукції, а також опис методів вирощування зернових та олійних культур, захисту рослин та застосування добрив для підвищення врожайності.

Доцільність проєкту: у результаті проведених розрахунків встановлено, що це підприємство має високий рівень рентабельності – 43%, що є гарним показником з урахуванням необхідності залучення кредитних коштів у розмірі 1 926 350 грн для придбання нової техніки та обладнання. Строк погашення кредиту – 12 місяців при відсотковій ставці 30%.

2.2 Опис підприємства

Фермерське господарство "Золота Долина" розташоване у с. Грунь Охтирського району Сумської області.

Відстань до районного центру приблизно 24-25 км - м. Охтирка, яке водночас є найближчим містом до підприємства.

"Золота Долина" спеціалізується на вирощенні таких культур, як:

- озима пшениця;
- ячмінь;

- гречка;
- соняшник.

Загальна земельна площа господарства становить 200 га, з них:

- 20 га ріллі перебуває у власності підприємства;
- 180 га ріллі орендовані.

Характеристика природних умов у яких функціонує підприємство:

- Клімат - помірно континентальний, помірно вологий.
- Температурний режим - літо тепле (22°C / 24°C); зима прохолодна, часто вітряна (-5°C / -7°C).
- Опади - середньорічна кількість опадів становить приблизно 556 мм.
- Серед ґрунтів найпоширенішими є: чорноземи, сірі лісові ґрунти та дерново-підзолисті.

У власності фермерського господарства перебувають основні засоби, вартість яких становить 501 200 грн.

Аналізуючи природне середовище, в якому перебуває підприємство, можна дійти висновку, що воно є сприятливим для вирощування зазначених сільськогосподарських культур. Ґрунти досить родючі, а клімат характеризується достатньою кількістю тепла та вологості, що сприяє стабільності виробництва та забезпечує високу якість продукції. Не менш важливим фактором є те, що під час вирощування культур підприємство застосовує виключно традиційні технології.

2.3 Опис продукції та ринку

Наше фермерське господарство «Золота Долина», планує у 2026 році вирощування озимої пшениці, ячменю, гречки та соняшнику.

1. Озима пшениця – культура, що займає перше місце за посівними площами в Україні. У порівнянні з ярою пшеницею вона забезпечує більшу врожайність, має велику кількість поживних речовин та більш стійка до посухи. В озимій пшениці міститься велика кількість білка (12-17%), вуглеводів, жирів та мінеральних добрив. Основні джерела використання озимої пшениці:

- Продовольче – використовується для виробництва хліба, борошна та макаронних виробів.

- Кормове – пшениця є цінною кормовою культурою, зерно якої широко використовується для створення концентрованих кормів для тварин, а побічна продукція, така як солома — як підстилка.

- Експорт – вона є однією з головних експортних культур України. Станом на початок квітня 2026 року, у межах 2025/26 маркетингового року, що триває з липня 2025 року, Україна експортувала близько 10,039 млн тонн пшениці.

1. Ячмінь – одна з найдавніших сільськогосподарських культур, що вирощується вже близько 10 тис. років. Відноситься до родини злакових. Перевагами ячменю є високий вміст клітковини та вітамінів, зокрема магнію.

Його цикл росту досить короткий: для ярого ячменю – 90-110 днів, для озимого – 150 днів. Він стійкий до посухи та добре витримує високі літні температури, а також сприяє покращенню якості ґрунту.

Використовується здебільшого як корм для тварин, приблизно 30% від загальної кількості спрямовують на виробництво солоду для пива.

3. Гречка – надзвичайно поживна псевдозернова культура родини гречкових, що відрізняється невибагливістю, надзвичайно коротким життєвим циклом (приблизно 65/100 днів) та найбільшою медоносністю.

Використовується переважно як харчовий продукт завдяки високому вмісту білка, клітковини та заліза. Також гречку використовують у фармацевтичній промисловості.

Протягом 2025 року було зібрано близько 70-80 тис. тонн. Це значно менше, ніж у 2024 році, тому ця кількість, на жаль, не покрила внутрішню потребу.

4. Соняшник – це однорічна олійна культура роду айстрових, що потрапила до нас із Північної Америки. Його основними перевагами є врожайність, стійкість до посухи та маржинальність. Ця рослина має високий вміст вітаміну Е, селену та магнію.

Його використовують здебільшого для виготовлення харчових продуктів: соняшникової олії, халви, біодизеля та корму для тварин, зокрема макухи, силосу. Від посіву до повного дозрівання соняшник росте приблизно 3-4 місяці. У 2025/26 маркетинговому році в Україні зібрали близько 10-11 млн тон насіння соняшника.[12]

2.4 Управління та організація виробництва

Трудомісткість виробництва – це один з головних показників продуктивності праці, що показує суму затрат живої праці на виробництво одиниці продукції.

Виробнича трuдомісткість складається з двох показників: технологічної трuдомісткості та трuдомісткості обслуговування.

- Технологічна трuдомісткість – розрахунок затрат праці основних робітників (відрядників, погодинників).
- Трудомісткість обслуговування – затрати праці допоміжних робітників усіх виробничих цехів та підрозділів. [13]

Загальновідомо, що трuдомісткість продукції T , люд.-год., розраховується за формулою:

$$T = T_f / ВП, \quad (2.1)$$

де T_f – фактичний фонд робочого часу, людино-годин;

ВП – обсяг виробництва продукції (в натуральному або вартісному виразі).

Таблиця 2.1 Трудомісткість виробництва

Продукція	Площа, га	Структура посівної площі, %	Затрати праці на 1 га люд.-год.	Затрати праці всього, люд.-год.
Озима пшениця	50	25	18	900
Ячмінь	50	25	12,5	625
Гречка	50	25	6,4	320
Соняшник	50	25	17,4	870

РАЗОМ	200	100		2715
-------	-----	-----	--	------

Загальна площа фермерського господарства становить 200 га, по 50 га на кожну культуру. Загальна трудомісткість виробництва – 2715 люд.-год. Найбільш трудомісткою є озима пшениця (900 люд/год), найменш затратною – гречка (320 люд.-год).

Рекомендована кількість працівників на підприємстві буде залежати від загальних витрат праці 2715 люд/год та річного фонду робочого часу одного працюючого (280 днів * 7 год = 1960 год). Тому на підприємстві буде 1 постійно працюючий. На сезонні роботи, пов'язані з посівом та збиранням урожаю залучатиметься додаткова робоча сила.

Оплата праці – це винагорода, виражена, як правило, у грошовій формі, що виплачується працівникам підприємства за виконану роботу відповідно до умов трудового договору.[14]

Розглядаючи оплату праці на сільськогосподарських підприємствах, виділяють такі види:

- Основна оплата праці – це винагорода, що нараховується за тарифними ставками, посадовими окладами з урахуванням кількості та якості виробленої продукції.
- Додаткова оплата – винагорода, що нараховується понад установлені норми, за одержання вищого врожаю чи досягнення інших трудових успіхів.[15]

Форми оплати праці:

- Погодинна – нараховується відповідно до відпрацьованого часу (змін або годин). Найчастіше застосовується для працівників тваринництва та обслуговуючого персоналу.
- Відрядна – залежить від кількості виробленої продукції, зібраного врожаю чи виконаних робіт.

Слід зазначити, що крім постійно працюючих, підприємство може залучати ще й сезонних робітників.

Сезонні працівники – це особи, які укладають трудовий договір для виконання сезонних робіт. Сезонні роботи – це окремі види діяльності, які

виконуються лише протягом певного періоду. Наприклад, заготівля насіння, збір урожаю, посів культур.

Таблиця 2.3 Витрати на оплату праці

Продукція	Затрати праці всього, люд.-год.	Тарифна ставка, грн.	Загальні витрати, грн.
Озима пшениця	900	120	108 000
Ячмінь	625	120	75 000
Гречка	320	120	38 400
Соняшник	870	120	104 400
РАЗОМ	2715	-	325 800

Витрати на оплату праці становлять 325 800 грн при тарифній ставці 120 грн. Найбільші витрати на оплату праці по озимій пшениці – 108 000 грн, а найменші по гречці – 38 400 грн.

2.5 План виробництва

Поле площею 200 га планують засіяти озимою пшеницею, ячменем, гречкою та соняшником, кожна культура займатиме по 50 га загальної території.

Урожайність – це кількість продукції рослинництва з одиниці площі фермерського господарства.

Вона залежить від таких чинників:

- Природні чинники – родючість ґрунту, кліматичні умови регіону, в якому розташоване підприємство.
- Біологічні – особливості сортів насіння, використання органічних та мінеральних добрив, захист від шкідників та хвороб.

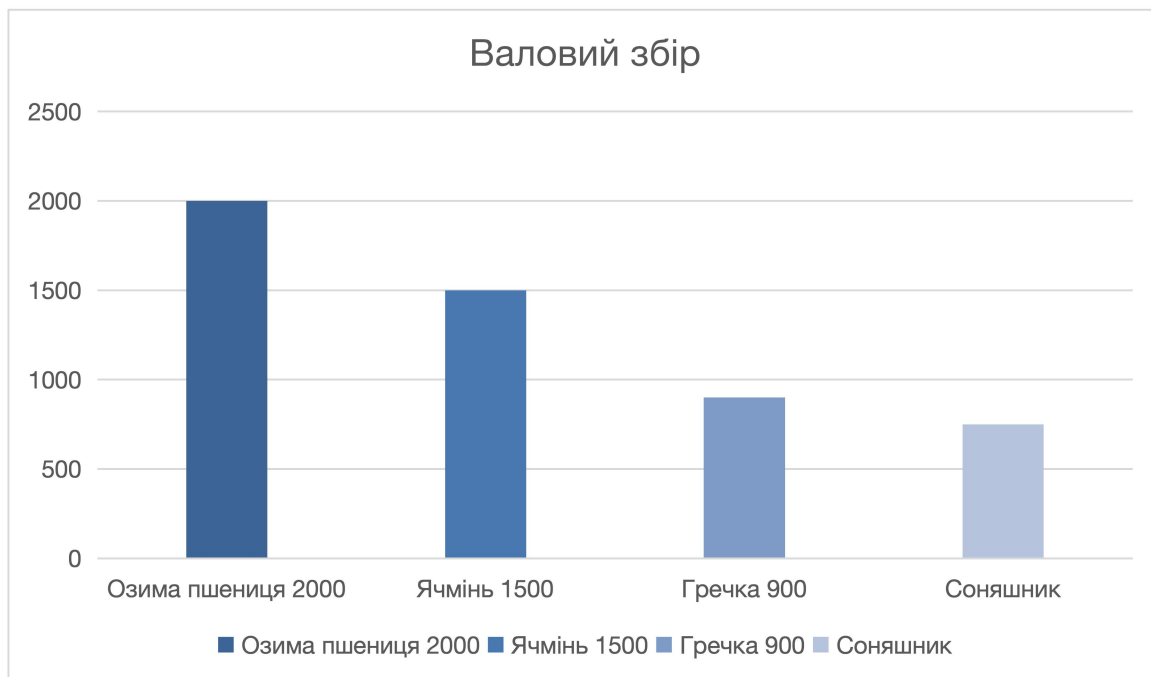
У процесі вирощення культур розглядають такі види врожайності:

1. Потенційна врожайність – максимальний обсяг продукції, який можна отримати з гектара за ідеальних умов вирощення. Показники максимальної врожайності наших культур:
 - Озима пшениця – 70-90 ц/га (у середньому 43-45 ц/га).
 - Ячмінь – 35-60 ц/га.
 - Гречка – 15-25 ц/га.
 - Соняшник – 35-45 ц/га.
2. Очікувана врожайність – розраховується відповідно до стану рослин, особливостей сільськогосподарських культур та досвіду минулих років.

Таблиця 2.4 Виробництво продукції

Продукція	Площа, га	Урожайність ц/га	Валовий збір, ц
Озима пшениця	50	40	2000
Ячмінь	50	30	1500
Гречка	50	18	900
Соняшник	50	15	750
РАЗОМ	200	-	5150

Проаналізувавши дану таблицю, можемо сказати, що валовий збір становить 5150 ц. Найбільший показник ми отримали по озимій пшениці – 2000ц, а найменший по соняшнику – 750ц.

Товарна продукція – це частина валової продукції, що реалізується за межами підприємства. Вона виражається у вартісній та натуральній формах.

Валова сільськогосподарська продукція – це загальний обсяг виробленої продукції за певний період, вартість якої обчислюється за поточними цінами на ринку.

Валову продукцію розподіляють на фонди відтворення і нагромадження:

1. Фонд відтворення – частина продукції для відшкодування витрачених ресурсів під час вирощування.
2. Фонд нагромадження:
 - Частина продукції, що використовується для розширення виробництва в майбутніх періодах;
 - резервний насіннєвий фонд – частина насіння, що використовується для забезпечення стабільності виробництва продукції. Його застосовують у разі виникнення непередбачуваних обставин під час дозрівання культур, наприклад, несприятливих погодних умов чи стихійних лих, унаслідок яких частина посівів гине, що призводить до втрати врожаю.

Таблиця 2.4 Баланс використання продукції

Продукція	Валове	Насіннєвий	Кормова	Товарний
-----------	--------	------------	---------	----------

	виробництво, ц	фонд , ц	база, ц	фонд, ц
Озима пшениця	2000	90	31	1879
Ячмінь	1500	90	29	1381
Гречка	900	50	-	850
Соняшник	750	3	-	747
РАЗОМ	5150	233	60	4857

Під час розрахунків було визначено, що товарний фонд підприємства становить 4857 центнерів продукції, призначеної для реалізації. Найбільшу частку займає озима пшениця (1879 ц), а найменшу – соняшник (747 ц).

Потреба в матеріальних ресурсах – це обсяг сировини та матеріалів, необхідних для стабільного та ефективного функціонування підприємства. Саме їх наявність у достатній кількості є однією з ключових умов для безперервного виробництва товарної продукції. [16]

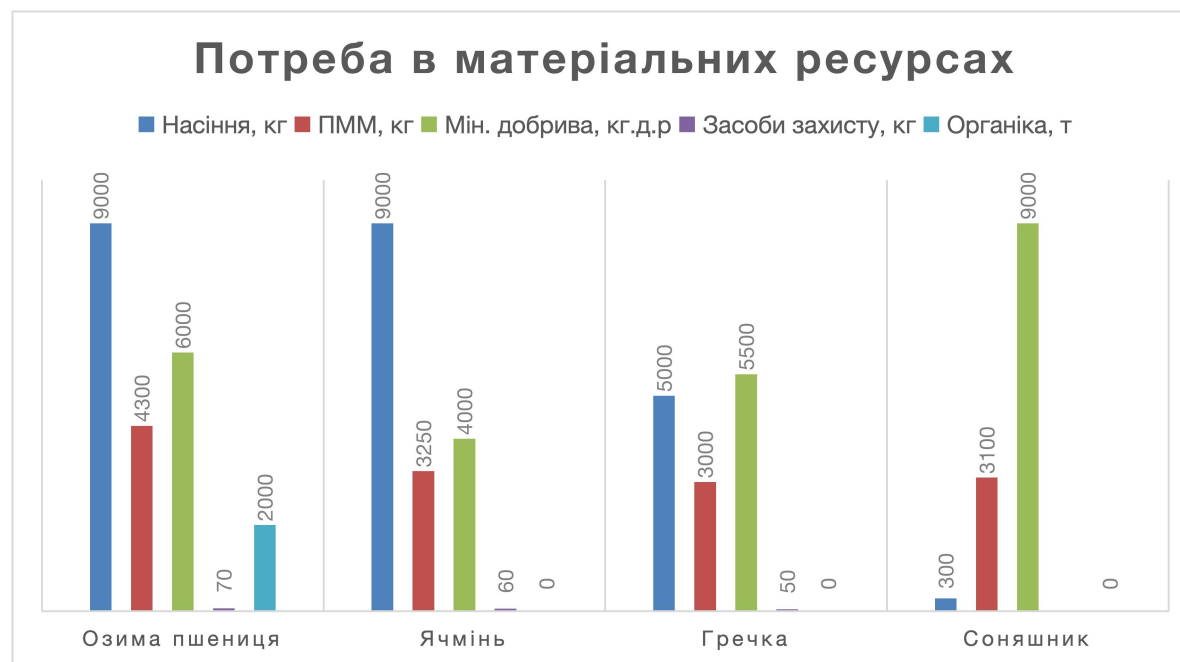
До матеріальних ресурсів належать витрати на:

- Сировину: насіння та садивний матеріал.
- Добрива та засоби захисту рослин: мінеральні та органічні добрива, пестициди.
- Ремонт і технічне обслуговування – придбання нових запчастин для комбайнів та іншої сільськогосподарської техніки.
- Інструменти, господарський інвентар, інші малоцінні та швидкозношувані предмети.

Таблиця 2.5 Потреба в матеріальних ресурсах

№	Назва культури	Насіння, кг		ПММ, кг		Мін. добрива, кг.д.р		Засоби захисту, кг		Органіка, т	
		На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього
1	Озима пшениця	180	9000	86	4300	120	6000	1,4	70	40	2000
2	Ячмінь	180	9000	65	3250	80	4000	1,2	60	-	-
3	Гречка	100	5000	60	3000	110	5500	1	50	-	-
4	Соняшник	6	300	62	3100	180	9000	1	50	-	-
5	РАЗОМ	-	23 300	-	13 650	-	24 500	-	230	-	2000

Потреба в матеріальних ресурсах фермерського господарства «Золота Долина» : потреба в насінні – 23000кг, в паливо мастильних матеріалах – 13 650кг, в мінеральних добривах – 24500 кг, в засобах захисту – 230кг, в органічних добривах – 2000 т.

Витрати на виробництво у фермерському господарстві – це сукупність матеріальних, грошових та трудових ресурсів, відповідно до вартості яких формується собівартість сільськогосподарської продукції.

Основні напрямки витрат для сільськогосподарського підприємства, що займається рослинництвом:

- Матеріальні витрати: придбання насіння, саджанців, добрив, запчастин для фермерського устаткування.
- Витрати на оплату праці: виплата заробітної плати постійним та сезонним працівникам, нарахування премій. для заохочення робітників та підвищення продуктивності підприємства.
- Інші витрати: орендна плата, витрати на страхування та розвиток фірми. [17]

Таблиця 2.6 Витрати на виробництво

№	Назва культури	Стаття витрат, грн.					Разом
		Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	
1	Озима пшениця	162 000	144 000	400000	137 600	19 950	863 550
2	Ячмінь	81 000	120 000	-	104 000	17 100	322 100
3	Гречка	100 000	165 000	-	96 000	14 250	375250
4	Соняшник	9000	243 000	-	99 200	14 250	365450
	Всього	352000	672000	400000	352000	672000	1 926 350

Отже витрати на виробництво продукції фермерському господарству «Золота Долина» складають: на вирощення озимої пшениці – 863 550 грн, для ячменю – 322 100 грн, для гречки – 375 250 грн і для соняшнику – 365 450 грн. Загальна сума коштів, яка потрібна для вирощення даних культур – 1926350 грн.

Основні засоби – це матеріальні активи, що тривалий час використовуються у процесі господарської діяльності для виготовлення та реалізації продукції.

За характером використання їх поділяють на: виробничі та невиробничі.

- Виробничі – технічні ресурси: трактори, комбайни, легкові та вантажні автомобілі, інші машини, що замінюють ручну працю.
- Невиробничі – об’єкти соціального призначення: житло, дитячі садки, медичні заклади.

Основні засоби можуть бути як матеріальними — машини, споруди, так і нематеріальними — інтелектуальні активи, такі як патенти та право на власність.

Таблиця 2.7 Наявність технічних ресурсів

Назва	Балансова вартість, грн.
Т-150К	120000
Е-70С	85000
МТЗ-80	42000
ПЛН-5-35	12500
КСП-4	15200
ССТ-12	12000
С-11+3ОР0,7	12200
КФ-5,4	0

УСМК	13000
С-11+ККШ-6	0
СПЧ-6	0
КРН-4,2	13000
ОП-3200	15400
БМ-6	0
2ПТС-4	0
РКС-6	42000
СПС-4,2	12400
ГАЗ-53	24000
КАМАЗ 5110	0
КЗС	12000
Всього	430 700
Ангар для техніки	32500
Зерносклад	38000
Разом	501 200

Таким чином фермерське господ

Амортизація – це процес втрати основними фондами їхньої вартості, яка амортизується та систематично розподіляється на вартість нової продукції, протягом всього строку використання засобів.

Класифікаційний перелік груп основних засобів та інших необоротних активів у Податковому кодексі:

- група 1 — земельні ділянки;
- група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
- група 3 — будівлі споруди, передавальні пристрої;
- група 4 — машини та обладнання, з них: електронно-обчислювальні машини, інші комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори;
- група 5 — транспортні засоби;
- група 6 — інструменти, інвентар (меблі); |
- група 7 — тварини;
- група 8 — багаторічні насадження;
- група 9 — інші основні засоби;
- група 10 — бібліотечні фонди, архівні документи;
- група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи;

- група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди;
- група 13 — природні ресурси;
- група 14 — інвентарна тара;
- група 15 — предмети прокату;
- група 16 — довгострокові біологічні активи.

Сума витрат на амортизаційні відрахування визначається за формулою:

$$A = \frac{B_n \times H_a}{100} \quad (2.3)$$

де B_n — балансова вартість основних засобів на початок планового року, грн...

H_a — норма відрахувань, %.

Річні норми амортизаційних відрахувань у % від балансової вартості в розмірах:

- група — 5%,
- група — 20%,
- група — 20%.

Розрахунок сум витрат на амортизаційні відрахування (див. в таблиці 2.8).

Таблиця 2.8 Визначення амортизації

Основні засоби виробництва	Балансова вартість, грн.	Знос, %	Амортизація, грн.
Будівлі	70500	5	3525
Автотранспорт	24000	20	4800
Трактори	247000	20	49400
Комбайни	42000	20	8400
С/г машини	105700	20	21140
Обладнання	12000	20	2400
Всього			89665

Загальна сума амортизації — 89665 грн. Найбільшу частку амортизації займають трактори — 49400 грн, найменшу — обладнання на суму 2400 грн.

Оренда сільськогосподарських угідь — це передача власником земельної ділянки фізичним або юридичним особам у тимчасове користування за відповідну плату. Вона відіграє важливу роль у діяльності аграрного підприємства, адже дозволяє йому функціонувати без значних витрат на купівлю земельних ділянок.

Основним нормативно-правовим документом, який регулює відносини оренди землі, є Земельний кодекс України, а також Закон України "Про оренду землі" в редакції з 31.10.25 р. Згідно з чинним законодавством, сільськогосподарські угіддя можуть передаватися в оренду фізичним та юридичним особам з дотриманням вимог щодо цільового призначення землі, строків, порядку реєстрації та оплати (строк не може бути меншим 7 років і перевищувати 50 років).

Таблиця 2.9 Визначення орендної плати

Орендна плата	Площа, га	Вартість 1 га, грн	Розмір орендної плати, %	Всього за 1 га, грн	Всього, грн.
	180	28159	5	1407.95	253431

Підприємство «Золота Долина» сплачує орендну плату за 180 га у розмірі 253431 грн. Вартість оренди 1 гектару землі становить 1407,95 грн.

Страховання врожаю відіграє важливу роль у діяльності підприємства, оскільки забезпечує його фінансову стійкість та захищає від зайвих витрат чи збитків. Основні принципи страхування:

- Підтримка стабільності фінансового становища, захист від банкрутства
- Гарантія відшкодування збитку у разі настання страхових подій, таких як посуха, град, заморозки, повені. [18]

Таблиця 2.10 Страхування врожаю

Вид продукції	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц	Ціна 1 ц, грн..	Вартість врожаю, грн..	Страхова ставка,%	Сума страхового внеску, грн.
Озима пшениця	40	2000	750	1500000	0,5	7500
Ячмінь	30	1500	550	825000	0,5	4125
Гречка	18	900	950	855000	0,5	4275
Соняшник	15	750	1400	1050000	0,5	5250
РАЗОМ		5150		4230000		21150

Загальна сума страхового внеску становить 21150 грн. Найбільшу суму за послуги страхування ми сплатимо по озимій пшениці – 7500 грн, найменшу за страхування ячменю – 4125 грн. Ці показники ми обчислювали відповідно до вартості врожаю, загальна вартість якого становить 4230000 грн.

Кошторис витрат – це фінансовий документ, в якому відображено витрати на проведення певного проєкту чи діяльності.

Він дозволяє контролювати обсяг фінансових ресурсів, необхідних для досягнення поставленої мети. Кошторис може включати: витрати на закупівлю сировини та матеріалів, амортизаційні відрахування, витрати на оплату праці, оренду приміщень, земельних ділянок чи основних засобів та інші витрати, що відповідають специфіці певного виду діяльності. [19]

Таблиця 2.11 Кошторис витрат

Види витрат	Сума, грн.
Насіння та посівний матеріал	352000
Мінеральні добрива	672000
Органічні добрива	400000
Засоби захисту рослин	65550
ПММ	436800
Оплата праці	325800
Амортизація	89665
Орендна плата	253431
Страхові внески	21150
Інші	26163,96
Всього	2642559,96

Загальна сума витрат для роботи підприємства становлять 2642559,96 грн. Найбільшу частку фінансових ресурсів ми витратимо на забезпечення підприємства мінеральними добривами – 672000 грн.

Собівартість продукції – це сума витрат для виробництва та реалізації продукції чи надання послуг.

Цей показник розраховують усі підприємства, адже саме він суттєво впливає на стабільність і прибутковість діяльності. Якщо собівартість занадто висока, це знижує конкурентоспроможність продукції та прибутковість підприємства. Це може ускладнити пошук споживачів, адже не всіх влаштує вища ціна.

Види собівартості: повна, фактична, виробнича, планова, гранична, цехова, кошторисна.

Собівартість

№	Назва культури	Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	Оплата праці	Амортизація	Оренда	Інші	Страхові внески	Всього, грн	Валовий збір, ц	Собівартість, грн/ц
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Озима пшениця	162 000	144 000	400000	137 600	19 950	108 000	22416,25	63357,75	6540,99	7500	107 136 4,99	2000	535,68
2	Ячмінь	81 000	120 000	-	104 000	17 100	75 000	22416,25	63357,75	6540,99	4125	493 539 ,99	1500	329,03
3	Гречка	100 000	165 000	-	96 000	14 250	38 400	22416,25	63357,75	6540,99	4275	510 239 ,99	900	566,93
4	Соняшник	9000	243 000	-	99 200	14 250	104 400	22416,25	63357,75	6540,99	5250	567 414 ,99	750	756,56
	Всього	352000	672000	400000	352000	672000	325 800	89665	253431	26163,96	21150	264 255 9,96	5150	2188,2

Розрахувавши таблицю собівартості даних культур, ми отримали такі дані: собівартість озимої пшениці – 535,68 грн/ц, ячменю – 329,03 грн/ц, гречки – 566,93 грн/ц та соняшнику – 756,56 грн/ц.

2.6 План маркетингу

Виручкою називають суму коштів, яку підприємство отримало від реалізації продукції чи надання послуг. Головними чинниками, що впливають на її формування є: асортимент, обсяг виробленої товарної продукції та її ціна.

Таблиця 2.13 Виручка від реалізації продукції

Продукція	Місяці						Всього		
	Вересень		Жовтень		Листопад				
	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Вартість, грн.
Озима пшениця	1127,4	750	375,8	750	375,8	750	1879	750	1409250
Ячмінь	345,25	550	690,5	550	345,35	550	1381	550	759550
Гречка	-	950	425	950	425	950	850	950	807500
Соняшник	-	1400	373,5	1400	373,5	1400	747	1400	1045800
Всього	1472,65		2191,3		1846,15		4857		4022100

Фермерське господарство «Золота Долина» у 2026 році планує продаж таких культур:

1. Озимої пшениці за ціною 750 грн/ц у загальному обсязі 1879 ц: у вересні — 60% (1127,4 ц), у жовтні — 20% (375,8 ц), у листопаді — 20% (375,8 ц). Планова виручка від реалізації даної культури протягом трьох місяців становить 1 409 250 грн.
2. Ячменю за ціною 550 грн/ц у загальному обсязі 1381 ц: у вересні — 25% (345,25 ц), у жовтні — 50% (690,5 ц), у листопаді — 25% (345,25 ц). Планова виручка від реалізації становить 759 550 грн.
3. Гречки за ціною 950 грн/ц у загальному обсязі 850 ц: у вересні продаж цієї культури не планується, у жовтні та листопаді — по 50% (по 425 ц). Планова виручка від реалізації становить 807 500 грн.
4. Соняшнику за ціною 1400 грн/ц у загальному обсязі 747 ц: у вересні — 0%, у жовтні та листопаді — по 50% (по 373,5 ц). Планова виручка від реалізації становить 1 045 800 грн.

У вересні підприємство планує реалізувати 1472,65 ц продукції, у жовтні — 2191,3 ц, у листопаді — 1846,15 ц.
Загальна виручка від продажу цих культур становить 4 022 100 грн.

2.7 Фінансовий план

Кредитування – це економічні відносини щодо забезпечення підприємства фінансовими ресурсами на умовах повернення, строковості та платності.

Кредитування є важливою складовою в діяльності підприємства. За умов обмеженості власних коштів підприємство змушене отримувати кредит в банківських установах для забезпечення безперервності виробництва продукції та надання послуг. [21]

Кредитування аграрних підприємств має певні особливості:

Кліматичні – пов'язані із безперервністю процесів відтворення та залежністю від погодних умов, що створює ризики для кредитування.

Економічні та політичні – ризики, пов'язані зі зміною процентних ставок за рахунок інфляції чи зовнішніх політичних обставин.

Для початку своєї діяльності фермерське господарство «Золота Долина» планує взяти кредит на 12 місяців у розмірі 1926350 грн та процентною ставкою 30%. Щоб забезпечити підприємство насінням та посівними матеріалами – 352000 грн, паливо-мастильними матеріалами – 436800 грн, добривами та засобами захисту – 1137550 грн.

Таблиця 2.14 Розрахунок нарахування відсотків

Показники	Сума, грн.
Потреба в кредиті – всього	1926350
в. т.ч. насіння та посівний матеріал	352000
ПММ	436800
Добрива та засоби захисту рослин	1137550
Період кредитування, місяців	12
Процентна ставка короткострокового кредиту, %	30
Плата по проценту за кредит, грн.	577905

Рентабельність – це економічний показник, за допомогою якого позначають прибутковість підприємства. Він визначається співвідношенням прибутку до витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Чистий прибуток – це фінансовий показник, що відображає фінансовий результат діяльності підприємства після віднімання витрат на виробництво та податкових відрахувань.

Таблиця 2.15 Фінансові результати діяльності

Показники	Сума, грн.
Виручка від реалізації продукції	4022100
Матеріальні затрати	2642559,96
Відсотки за кредит	577905
Валовий прибуток	1379540,04
Податок на прибуток 18%	248317,21
Чистий прибуток	1131222,83
Рівень рентабельності, %	43%

Відповідно до фінансового плану фермерського господарства «Золота Долина» валовий прибуток становить 1379540,04 грн, чистий прибуток після сплати податку на прибуток – 1131222,83 грн. Рівень рентабельності складає 43%, це свідчить про здатність підприємства до ефективної діяльності та високих фінансових результатів.

2.8 Ризик і шляхи його зниження

Підприємницький ризик – це ймовірність понесення суб'єктом господарювання певних фінансових і матеріальних втрат у процесі виробництва та реалізації продукції, надання послуг, закупівлі сировини чи здійснення інших фінансових операцій.

Види ризиків:

- Операційні ризики – можуть виникати внаслідок неправильного ведення обліку та оформлення документації чи збою в процесі виробництва. Найбільш вразливою сферою є логістика. Через проблеми з перевезенням продукції підприємство може втратити дохід.
- Фінансові ризики – пов'язані з нестачею власних фінансових ресурсів, зміною процентних ставок та коливанням валютних курсів.
- Комерційний ризик – може виникати під час реалізації закуплених підприємцем товарів і надання послуг (невигідна зміна (підвищення) ціни закупівлі продукції, втрата товарів у процесі транспортування).
- Специфічні – виникають під час реалізації конкретних проєктів чи здійснення операцій.
- Екологічні – пов'язані зі змінами стану навколишнього середовища, в тому числі й на людину (забруднення навколишнього середовища: ґрунту, води, повітря – запах, вібрації, шкідливі викиди, світлові та звукові забруднення).

Залежно від впливу підприємницького середовища виділяють зовнішні та внутрішні джерела його виникнення.

- Зовнішній ризик – обставини навколишнього середовища, що заважають діяльності підприємства: податковий, екологічний, економічний та політичний ризики.
- Внутрішній ризик – ризик, що виникає всередині підприємства, може піддаватися регулюванню. (помилки в маркетинговому плануванні та під час організації роботи підприємства). [22]

Управління ризиками – діяльність керівника, спрямована на захист підприємства від небажаних обставин, що завдають фінансової чи матеріальної шкоди його фірмі.

До управління ризиками можна також віднести заходи для їх усунення, а саме:

- Уникнення ризику – своєчасне виправлення помилок з метою усунення можливості настання ризику.

- Утримання ризику – передача ризику інвестору, тобто на його відповідальність.
- Передача ризику – можливість інвестора передати ризик комусь іншому, наприклад, страховій компанії.
- Зниження ступеня ризику – зменшення ймовірності його настання та обсягу витрат.

Основні заходи боротьби з ризиком:

- Диверсифікація – перебування у володінні підприємства найрізноманітніших видів фінансових активів з різним рівнем ризику.
- Лімітування – встановлення лімітів щодо використання фінансів підприємства, сировини, матеріалів, зниження ліміту кредитування.
- Страхування – зниження рівня ризику за рахунок страхування суб'єкту господарювання від неочікуваних подій, внаслідок настання яких підприємство отримає компенсацію для усунення негативних наслідків.
- Самострахування – страхування підприємцем самого себе, якщо він не бажає оплачувати страховку у страховій компанії. [23]

Етапи розробки усунення підприємницьких ризиків:

- Виявлення можливих джерел виникнення
- Діагностика ситуації – вимірювання обсягу ризику, застосовуючи різні методи: математичні, систематичні, інтуїтивні.
- Розробка рішень по усуненню проблеми
- Прийняття рішення, комплексне обґрунтування як самого вибору, так і прийнятої разом з ним ймовірності та параметрів допустимого ризику.
- Організація та реалізація плану щодо усунення проблеми.

3. ОХОРОНА ПРАЦІ

3.1. Загальні положення

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Безпека праці — умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту тощо, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Безпека праці підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій.

Система управління охороною праці підприємства є складовою, невід'ємною частиною загальної системи управління виробництвом. Її впровадження і функціонування реалізується шляхом визначення посадових обов'язків суб'єктів управління в господарстві стосовно завдань з охорони праці та сумлінного їх виконання. Вона побудована на основі Закону України «Про охорону праці», Наказу Мінсоцполітики від 29.08.2018 № 1240. «Про затвердження Правил охорони праці у сільськогосподарському виробництві», вимог ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (далі - ДСТУ OHSAS 18001:2010).

Вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць визначено Правилами охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затвердженими наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240(далі - Правила).

Обладнання, що надається працівникам та ними використовується за призначенням, має бути технічно справним і відповідати:

- вимогам технічних регламентів, якщо обладнання виготовлене після дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання;

- загальним вимогам безпеки до обладнання, що зазначені у нормативно-правових актах з охорони і гігієни праці та відповідних нормативних документах на його виготовлення, якщо обладнання виготовлене до дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання.

Обладнання, під час експлуатації якого можливе виділення шкідливих речовин у повітря робочої зони, має бути обладнане місцевою вентиляцією. Пуск місцевої вентиляції має бути заблокований із пуском технологічного обладнання.

Рівень шуму виробничого обладнання не має перевищувати встановлених норм. У разі перевищення допустимих норм шуму робочої зони працівники мають бути забезпечені засобами індивідуального захисту органів слуху.

Струмопідвідні проводи до електрифікованих машин і установок у виробничих приміщеннях мають бути ізольовані і захищені від механічного пошкодження.

Трубопроводи, запірна арматура, насоси і вмістища, розміщені у теплицях, які використовують під час застосування гербіцидів та агрохімікатів, мають бути герметично закритими. Гальма засобів малої механізації (підвісних транспортних ліній, стрічкових транспортерів, електричних талів, візків, що переміщуються надґрунтовими регістрами тощо), які застосовують під час збирання урожаю і транспортування його у складські приміщення, мають бути справними та заблокованими з пусковими пристроями. Вимоги безпеки під час експлуатації сільськогосподарської техніки.

Експлуатація сільськогосподарських машин (сільськогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем складових частин

та окремих технічних вузлів) має здійснюватися з урахуванням вимог експлуатаційної документації.

Вузли та елементи сільськогосподарських машин, що рухаються, обертаються та можуть становити небезпеку, мають бути огорожені захисними кожухами, які забезпечують безпеку працівників.

Перед виконанням робіт треба переконатися, що дроти повітряних ліній електропередач не буде зачіпати техніка, проїжджаючи під ними. Під час проїзду сільськогосподарської техніки потрібно дотримуватися безпечної дистанції.

Не дозволяється:

- експлуатація несправних машини та обладнання;
- експлуатація сільськогосподарських тракторів без електростартерного запуску двигуна та з відсутньою або несправною системою блокування запуску двигуна за ввімкнутої передачі.

3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану

З метою створення безпечних і безаварійних умов праці у суб'єктів господарювання сільського господарства та мінімізації ризиків виникнення нещасних випадків на виробництві під час проведення польових робіт в умовах воєнних (бойових) дій в Україні, Держпраці пропонує роботодавцям вжити такі заходи:

1. Заборонити проведення сільськогосподарських польових робіт у регіонах, що розташовані безпосередньо у зонах ведення бойових дій та на незначній відстані від них.

2. Перед проведенням польових робіт роботодавцям, спільно з представниками відповідних структурних підрозділів МВС та ДСНС, організувати перевірку сільськогосподарських угідь та прилеглих ділянок на предмет наявності снарядів, вибухових пристроїв та інших предметів і

матеріалів, що створюють або можуть створити загрозу працівникам сільського господарства (особливо у зонах прилеглих до ведення бойових дій).

3. Перед проведенням польових робіт організувати позапланові інструктажі з питань охорони праці працівників щодо дій посадових осіб та виробничого персоналу суб'єктів господарювання у разі початку бойових дій (артилерійські обстріли, бомбардування тощо).

4. Розробити плани евакуації персоналу перед початком та під час проведення бойових дій та плани ліквідації аварійних ситуацій з мінімальним рівнем загрози життю та здоров'ю працюючих.

5. Забезпечити належний моніторинг за технічним станом сільськогосподарських машин, які планується використовувати під час польових робіт, у тому числі:

- заборонити використання несправної техніки, у тому числі з відсутністю електростартерного запуску двигуна;
- з метою забезпечення безаварійної роботи машин, механізмів, устаткування та попередження випадків виробничого травматизму роботодавцям необхідно організувати ефективну роботу служб технічного контролю, обслуговування та ремонту техніки.

6. Організувати проведення польових робіт в умовах достатньої видимості, виключно у денний час.

7. Доставку, транспортування та ручне перенесення обладнання, устаткування, добрив та інших матеріалів до місця безпосереднього виконання робіт, потрібно здійснювати у відповідності до розроблених безпечних маршрутів, з якими ознайомлені усі працівники, які будуть виконувати зазначені роботи.

8. Вжити заходів щодо створення належних і безпечних умов праці, особливо в місцях концентрації працівників і устаткування, розташованих на значній відстані від населених пунктів, шляхом забезпечення у разі потреби

надання працівникам невідкладної медичної допомоги в польових умовах та створення пунктів обігріву (за необхідності).

9. Для організації оперативної комунікації між працівниками у полі та негайного інформування їх у разі створення небезпечної для їх життя та здоров'я ситуації, забезпечити машиністів тракторних бригад засобами зв'язку.

10. Забезпечити працівників, задіяних у виконанні весняно-польових робіт відповідним спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального та колективного захисту.

11. З метою мінімізації часу перебування працівників на відкритому просторі, особливо в зонах прилеглих до ведення бойових дій, заборонити виконання складних та/або довготривалих ремонтних робіт машин, механізмів, обладнання в польових умовах.

ВИСНОВОК

В результаті виконання курсової роботи були розроблені обґрунтований і системний план розвитку фермерського господарства "Золота Долина", розташованого в с. Грунь Сумської області, яке спеціалізується на вирощуванні озимої пшениці, ячменю, гречки та соняшнику. Актуальність даного дослідження обумовлюється потребою підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, забезпечення їх конкурентоспроможності та стабільного розвитку в умовах сучасної економіки.

Важливим етапом написання бізнес-плану стало визначення маркетингової стратегії. Було проаналізовано ринок сільськогосподарської продукції, виявлені основні тенденції попиту і пропозиції, досліджено конкурентів.

Фінансова частина курсової роботи передбачає складання детального кошторису, що включає всі основні статті витрат, пов'язані із виробничою діяльністю, зокрема витрати на насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливо, , оплату праці та інші необхідні ресурси. На база розрахунків визначена загальна необхідність у фінансах у розмірі 1 926 350 грн, яка покривається за рахунок фінансування . Було обґрунтовано доцільність такого кредитування і можливість його повернення за рахунок прибутку.

На підставі проведеного економічного розрахунку встановлено, що розроблений бізнес-план є рентабельним і доцільним для реалізації. Рентабельність фермерського господарства дорівнює 43% – такий показник свідчить про можливість отримання високого доходу та інвестиційної привабливості проєкту. Таким чином підприємство зможе покрити витрати, вчасно повернути кредит та вийти на чистий прибуток, який в свою чергу може бути реінвестований у розвиток бізнесу.

Отже, бізнес-план фермерського господарства «Золота Долина» є економічно-виправданим, реальним та перспективним. Його втілення буде сприяти підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, зміцненню фінансового стану підприємства та стабільності його діяльності в умовах ринку. Таким чином запропоновану схему можна порадити для практичної реалізації як перспективний інструмент для організації та розвитку фермерського господарства.

Література

1 -

<https://sites.google.com/kramatvpu14.ukr.education/galuz/%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-9-%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0/9-1-%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D1%81%D1%83%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%96-%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97>

2 - <https://horoshop.ua/ua/blog/what-is-a-business-plan/>

3 - <https://buklib.net/books/29678/>

4 - <https://buklib.net/books/22457/>

5 - <https://buklib.net/books/22965/>

6 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

7 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

8 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

9 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>

10 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-15#Text>

11 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>

12 - <https://zemliak.com/kultury/8761-sonyashnik>

13 - <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14847/>

14 - <https://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/2612.pdf>

15 - <https://studentam.net.ua/content/view/8966/93/>

16 - <https://studfile.net/preview/5375502/page:6/>

17 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

18 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>

19 - <https://cba.net.ua/terms/koshtorys-vytrat/>

20 - <https://buklib.net/books/25000/>

21 - [file:///C:/Users/User/Downloads/90-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-85-1-10-20231004%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/90-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-85-1-10-20231004%20(1).pdf)

22 - <https://studfile.net/preview/10457267/page:18/>

23 -

file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%93%D0%BD%D0%B0%D1%82%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE+%D0%84.%D0%AE.,+%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE+%D0%93.%D0%92.+%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D1%82%D0%B0+%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B2+%D0%BD%D0%B0+%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D1%96.pdf